

SÅUD

**ECKERÖ • HAMMARLAND • JOMALA
• LEMLAND • LUMPARLAND**

Utbildningsstadga för Södra Ålands Utbildningsdistrikt k.f.

Landskapslag om barnomsorg och grundskola på Åland 2020:32
med ändringar 2020:52, 2020:72, 2020:132, 2021:27, 2021:109, 2022:55 samt
Landskapsförordning om barnomsorg och grundskola på Åland 2020:99
med ändringar 2020:117, 2021:28, 2021:72

Godkänd av förbundsstyrelsen den 27.3.2025
ANTAGEN AV FÖRBUNDSFULLMÄKTIGE 24.4.2025
TRÄDER I KRAFT 1.8.2025

Innehåll

Inledning.....	3
1 Distrikt och enheternas placering	4
1.1 Grundskolornas placering	4
1.2 Fritidshemmens placering.....	4
1.3 Indelning i skoldistrikt	4
2 Förvaltning och delegering.....	5
2.1 Förvaltning.....	5
2.1.1 Förbundsstyrelse	5
2.1.2 Förbundskansliet.....	5
2.1.3 Utbildningschef	6
2.1.4 Utbildningschefens uppgifter.....	6
2.2 Tjänster och befattningar i barnomsorgen och grundskolan	7
2.2.1 Tjänster och befattningar i barnomsorgen	7
2.2.2 Tjänster och befattningar i grundskolan	7
2.2.3 Delegering	9
2.2.4 Rutiner för samarbetet mellan barnomsorg och grundskola	10
2.2.5 Rutiner för samarbetet mellan kommunalförbundets utbildningsverksamhet och berörda instanser och andra kommuners utbildningsverksamhet och aktörer.....	10
3. Ansökning och inskrivning.....	11
3.1 Rutiner för ansökning om barnomsorg.....	11
3.2 Inskrivning av elever och förverkligande av undervisningen i grundskolan	11
3.3 Inskrivning av elever och förverkligande av undervisningen i Träningsundervisningen.....	11
3.4 Inskrivning av elever och förverkligande av förberedande undervisning.....	12
3.5 Anmälan till och förverkligande av grundskoleutbildning för andra än läropliktiga	13
4 Grundskola och undervisning.....	13
4.1 Elevernas valfria läroämnen.....	13
4.2 Elevernas rätt till frånvaro.....	14
4.3 Flexibel undervisningsform	14
4.4 Undervisning i särskilda situationer	14
5 Barn- och elevhälsans organisation	15
5.1 Elevhälsogrupp	15
6 Elevskjuts och inkvartering.....	16
6.1 Elevskjuts	16
6.2 Berättigande till elevskjuts till och från skolan	17
6.3 Uppmätning av vägsträcka	17

6.4 Farlig väg.....	17
6.5 Ansträngande skolväg	17
6.6 Skjuts till uppsamlingsplats	17
6.7 Understöd för skjutsning och ledsagning.....	18
6.8 Skjuts för icke skjutsberättigad	18
6.9 Skjutsning till annan kommun.....	18
6.10 Skjutsning från annan kommun	18
6.11 Övriga skoltransporter	18
6.12 Inkvartering	18
7 Barns och elevers delaktighet	18
7.1 Grundskolan	19
8 Hemundervisning	20
8.1 Anmälan	20
8.2 Rutiner för utvärdering	20

Inledning

Förbundsfullmäktige ska anta en utbildningsstadga för barnomsorgen och grundskolan. Utbildningsstadgan ska innehålla de allmänna grunderna för barnomsorgens och grundskolans verksamhet. Utbildningsstadgan ska skickas till landskapsregeringen för kännedom.

I enlighet med 32 § LF (2020:99) om barnomsorg och grundskola ska följande beskrivas i kommunen utbildningsstadga:

- daghemmens placering,
- indelningen i skoldistrikt och skolornas placering,
- uppgiftsbeskrivning för det kommunala organ som ansvarar för barnomsorg och grundskola och för de tjänstemän och arbetstagare som är underställda organet,
- kommunens delegering av beslutanderätt i frågor som gäller barnomsorg och grundskola,
- rutiner för samarbetet mellan barnomsorg och grundskola,
- rutiner för samarbetet mellan kommunens utbildningsverksamhet och berörda instanser och andra kommuners utbildningsverksamhet och aktörer,
- rutiner för ansökning om och förverkligande av barnomsorg,
- inskrivning av elever och förverkligande av undervisningen i grundskolan,
- inskrivning av elever och förverkligande av förberedande undervisning,
- anmälan till hemundervisning,
- anmälan till och förverkligande av grundskoleutbildning för andra än läropliktiga,
- ordnandet av skolskjuts och inkvartering,
- en precisering av vilka typer av tjänster som finns i barnomsorgen och i grundskolan,
- barn- och elevhälsans organisation,
- de främmande språk som är valfria läroämnen för eleverna i grundskolan,
- rutiner för elevernas val av valfria läroämnen,
- elevernas rätt till frånvaro från skolgången,
- rutiner för hur barn och elever ska höras i frågor som berör dem,
- kommunens beredskap att vid behov ordna flexibla undervisningsformer och undervisning i särskilda situationer samt
- utvärdering av hemundervisade barn.

1 Distrikt och enheternas placering

1.1 Grundskolornas placering

I enlighet med 82 § del III i LL om barnomsorg och grundskola ska skolornas placering och kommunikationerna beaktas så att elevernas skolresor blir så trygga och korta som möjligt.

Undervisningen i årskurserna 7-9, upprätthålls av kommunalförbundet Södra Ålands Utbildningsdistrikt (i fortsättningen SÅUD), gemensamt för kommunerna Eckerö, Hammarland, Jomala, Lemland och Lumparland i Kyrkby högstadieskola (i fortsättningen KHS) som är belägen på tomt 2 i kvarter 42240 i Prestgården by Jomala i vilken även träningsundervisningen är belägen.

1.2 Fritidshemmens placering

Specialfritidshemsverksamhet ordnas för barn med elvaårig läroplikt som fullgör sin läroplikt i träningsundervisningen samt för studerande på gymnasialstadienivå som deltar i utbildning i enlighet med läroplanen för yrkesträningsundervisning. Specialfritidshemsverksamheten är öppen under läsårets skoldagar samt även under skolans lovdagar, juli månad undantaget. Specialfritidshemsverksamheten ordnas av SÅUD k.f. i specialfritidshemmet Tranan som är placerat på Tallvägen 2 B i Prestgården by Jomala.

1.3 Indelning i skoldistrikt

Enligt 82 § i del III i LL om barnomsorg och grundskola utgör kommunen ett skoldistrikt. Kommunen kan vid behov delas in i flera skoldistrikt så att det finns en skola i varje distrikt. Ett skoldistrikt kan vara gemensamt för två eller flera kommuner.

I SÅUD ingår medlemskommunerna Eckerö, Hammarland, Jomala, Lemland och Lumparland. Utbildningsverksamheten omfattar grundskola för medlemskommunernas elever i årskurserna 7-9. Undantagna är de elever från Jomala som är bosatta i områdena Kalmarnäs, Kalmsta och Solberget för vilka Jomala kommun har ett samarbetsavtal med Mariehamns stad om skolgång i Strandnäs skola samt de elever från Lemlands kommun som är bosatta i byarna Järsö och Nåtö för vilka Lemlands kommun har ett samarbetsavtal med Mariehamns stad om skolgång i Övernäs skola.

I SÅUD ordnas träningsundervisning för elever som på grund av en intellektuell funktionsnedsättning inte kan följa grundskolans allmänna läroplan och därför omfattas av en elvaårig läroplikt. Träningsundervisningen är gemensam för SÅUD:s medlemskommuner samt avtalskommunerna Geta, Saltvik, Finström, Sund, Vårdö och Mariehamns stad. Barn bosatta i skärgårdskommuner kan på ansökan till SÅUD periodvis eller helt få träningsundervisning ordnad i SÅUD.

2 Förvaltning och delegering

2.1 Förvaltning

Om förvaltningen av kommunens utbildningsverksamhet gäller vad som bestäms i eller med stöd av kommunallagen för landskapet Åland, om undantag inte görs i Landskapslagen (LL) om barnomsorg och grundskola eller i den landskapsförordning (LF) som utfärdats med stöd av den.

Förvaltningen av kommunens utbildningsverksamhet samt de särskilda uppgifter som ankommer på kommunen enligt denna lag sköts av en nämnd eller av kommunstyrelsen i enlighet med kommunfullmäktiges beslut.

Om förvaltningen av hela eller en del av den kommunala utbildningsverksamheten sköts av ett kommunalförbund ska kommunalförbundet utse ett organ som sköter förvaltningen av den del av den kommunala utbildningsverksamheten som kommunalförbundet sköter och som enligt denna lag ankommer på kommunen. Bestämmelser om samarbete mellan kommuner finns i 12 kap. i kommunallagen.

2.1.1 Förbundsstyrelse

Det organ som sköter förvaltningen av den kommunala utbildningsverksamheten inom SÅUD är förbundsstyrelsen. SÅUD har en egen utbildningsstadga som reglerar kommunalförbundets utbildningsverksamhet.

Förbundsstyrelsens uppgifter och verksamhet regleras genom förvaltningsstadga för SÅUD. Kommunalförbundet ska planera, utveckla, genomföra, samordna, uppfölja och utvärdera utbildningsverksamheten i SÅUD.

Då ändringar görs i kommunernas stadgor som berör SÅUD och dess organisation, uppgifter eller tjänster skall förbundsstyrelsen höras innan stadgan fastställs.

2.1.2 Förbundskansliet

SÅUD upprätthåller ett förbundskansli. SÅUD är huvudman och arbetsgivare för dess personal.

Förbundskansliet betjänar såväl kommunalförbundet som medlemskommunerna. Förbundskansliet handhar beredningen och verkställandet av de ärenden som hör till utbildningsförvaltningens behörighetsområde.

Förbundskansliet handhar löpande SÅUD:s rekryteringar och bistår medlemskommunerna med administration vid rekrytering inför kommande läsår. Vidare bistår förbundskansliet medlemskommunerna vid upphandlingar och annonsering rörande utbildningssektorn. Förbundskansliet handhar UKTA - personalens lönesättning, årsbundna individuella tillägg och skötsel av matriklar. Kommunerna bistås i budget- och bokslutsprocessen av förbundskansliet.

Kostnaderna för förbundskansliets tjänster fördelas mellan kommunerna enligt vad som stadgas i grundavtalet för SÅUD.

Skolbyggnadsfrågor och medlemskommuns långsiktiga skolplanering är frågor som den enskilda medlemskommunen själv ansvarar för. Vid oklarhet om en fråga skall handläggas av förbundskansliet eller kommunens egna organ avgör förbundsstyrelsen detta. Kommunen har dock alltid rätt att överta ett ärende som rör egen personal och verksamhet.

2.1.3 Utbildningschef

Tjänsten som utbildningschef är gemensam för kommunerna Eckerö, Hammarland, Lemland och Lumparland. I Jomala är utbildningschefens titel grundskolechef då barnomsorgschefen i Jomala ansvarar för barnomsorgen. SÅUD är huvudman för tjänsten. Utbildningschefen är förvaltningschef vid SÅUD. Förvaltningsstadgan i SÅUD anger utbildningschefens förvaltningsmässiga uppgifter.

2.1.4 Utbildningschefens uppgifter

För den pedagogiska ledningen och utvecklingen av utbildningsverksamheten finns under SÅUD en utbildningschef. Utbildningschefen bistår förbundsstyrelsen i att leda och utveckla utbildningsväsendet i kommunalförbundet.

Utbildningschefen är beredande tjänsteman och föredragande i förbundsstyrelsen och förbundsfullmäktige. Utbildningschefen är även föredragande tjänsteman i medlemskommunernas utbildningsnämnder. Då en medlemskommun inte har någon utbildningsnämnd är utbildningschefen beredande tjänsteman i kommunstyrelsen då det gäller utbildningsfrågor. Vid behov kan utbildningschefen kallas till kommunstyrelsens möte. Utbildningschefen bistås i beredningen av ärenden av rektor/skolföreståndare och barnomsorgsledare.

Utbildningschefen avger utlåtanden i grundskolefrågor till kommunala organ, beslutar om direktiv och anvisningar för grundskoleverksamheten samt kallar till möten för kommunens utbildningsansvariga tjänstemän.

Den kommunala utbildningsorganisationen i Södra Ålands utbildningsdistrikt kan i sammandrag schematiskt beskrivas enligt följande:

<i>Fullmäktige i respektive kommun</i> <i>Förbundsfullmäktige i SÅUD k.f.</i>					
<i>Kommunstyrelse i respektive kommun.</i> <i>Förbundsstyrelse i SÅUD</i> <i>Kommundirektörerna är förvaltningschefer i kommunerna.</i> <i>Utbildningschefen är förvaltningschef i SÅUD</i>					
<i>Eckerö utbildnings- och fritidsnämnd</i>	<i>Hammarland utbildningsnämnd</i>	<i>Jomala kommunstyrelse</i>	<i>Lemland utbildningsnämnd</i>	<i>Lumparland kommunstyrelse</i>	<i>SÅUD förbundsstyrelse</i>
<i>Utbildningschefen är underställd förbundsstyrelsen men är också beredande och föredragande i medlemskommunernas utbildningsnämnder.</i> <i>I Jomala och Lumparland bereds utbildningsärenden av utbildningschefen men föredras av kommundirektörerna.</i> <i>Jomala har en egen barnomsorgschef fr.o.m. 1.5.2024. Eckerö kommun och Hammarlands kommun har varsin kombinerad tjänst som barnomsorgsledare och äldreomsorgsledare. Lemlands kommun och Lumparlands kommun har en gemensam tjänst som barnomsorgsledare på heltid.</i>					

2.2 Tjänster och befattningar i barnomsorgen och grundskolan

I kommunalförbundets förvaltningsstadga bestäms om inrättade tjänster.

Kommunalförbundets inrättade tjänster finns i förteckningen över inrättade tjänster.

2.2.1 Tjänster och befattningar i barnomsorgen

Inom barnomsorgen finns det fritidspedagog, barnskötare och assistenter.

Fritidspedagogens, barnskötarnas och assistenternas ansvarsområden och uppgifter fastställs i arbetsbeskrivningar.

I fritidshem kan det finnas fritidspedagog, barnskötare samt assistenter. I fritidshem ska det finnas minst en anställd fritidspedagog eller barnskötare per 11 barn. På fritidshem med fler än 12 barn ska finnas en fritidspedagog.

2.2.2 Tjänster och befattningar i grundskolan

I Kyrkby högstadieskola finns det en rektor, en biträdande rektor, lektorer, timlärare, skolcoach och elevassistenter. För barn i behov av särskilt stöd finns det speciallärare och specialklasslärare.

SÅUD k.f.

I varje grundskola ska det antal tjänster som lärare finnas som grundskolans timantal och elevantal förutsätter. Timlärare kan finnas för de timmar det inte är ändamålsenligt att inrätta lärartjänster.

I Träningsundervisningen finns det en skolföreståndare, specialklasslärare, timlärare och elevassistenter.

2.2.2.1 Rektorns uppgifter

Rektorns uppgift är att ansvara för verksamheten vid KHS. Rektorn leder det pedagogiska arbetet, är förman för lärarna och övrig personal på skolan, ansvarar för att verksamheten och det pedagogiska arbetet utvecklas, beslutar om KHS:s inre organisation och ansvarar för att fördela resurserna inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov. Rektor är ansvarig för skolbyggnaden. Tjänsten följer en tjänstebeskrivning.

2.2.2.2 Biträdande rektorns uppgifter

I KHS finns en biträdande rektor fr.o.m. 1.8.2025. Den biträdande rektorns arbetsuppgifter följer en fastslagen tjänstebeskrivning och ett lokalt avtal. Den biträdande rektorns närmaste förman är rektorn.

2.2.2.3 Skolföreståndarens uppgifter

Skolföreståndarens uppgift är att ansvara för verksamheten vid Träningsundervisningen och specialfritidshemmet. Skolföreståndaren leder det pedagogiska arbetet, är förman för lärarna och assistenterna vid träningsundervisningen, ansvarar för att verksamheten och det pedagogiska arbetet utvecklas, beslutar om Träningsundervisningens inre organisation och ansvarar för att fördela resurserna inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov. Skolföreståndaren är även förman för personalen vid specialfritidshemmet. Skolföreståndaren är ansvarig för specialfritidshemmets utrymmen. Skolföreståndaren är budgetansvarig för Träningsundervisningens och specialfritidshemmets verksamhet. Tjänsten följer en tjänstebeskrivning.

2.2.2.4 Lärarnas uppgifter

I varje grundskola ska det antal tjänster finnas, som grundskolans elevantal och timantal förutsätter. Lärare ska handha sina arbetsuppgifter på ett sådant sätt att de målsättningar och stadganden som finns i LL och LF om barnomsorg och grundskola samt läroplanen kan uppfyllas. Lärarnas uppgift är att ansvara för utvecklingen av sin egen undervisning och undervisningssituationen och för elevernas trygghet och säkerhet i all undervisning och övrig verksamhet.

Lärarna följer specifika tjänstebeskrivningar för lektorer, speciallärare, specialklasslärare och timlärare.

2.2.2.5 Uppgifter för övrig personal

I SÅUD finns även befattningshavare som ekonomichef, personalsekreterare, skolsekreterare, kanslist, IT-assistent, gårdskarlar, fastighetsskötare, städare, ansvarig matutdelare, matutdelare och elevassistenter.

Förbundsstyrelsen kan i arbetsbeskrivning ge närmare direktiv om befattningshavares uppgifter.

2.2.3 Delegering

I utbildningsstadgan kan bestämmas att en uppgift som enligt LL eller LF om barnomsorg och grundskola eller de bestämmelser som utfärdats med stöd av den ska skötas av en nämnd, en viss tjänsteman eller av ett organ inom ett kommunalförbund kan delegeras till en annan kommunal nämnd, tjänsteman eller till ett annat organ inom ett kommunalförbund.

Delegering kan inte göras gällande:

- godkännande av en arbetsplan
- begränsning av rätten för en elev i grundskolan att delta i undervisningen
- antagning eller överflyttning av en elev i grundskolan till mångprofessionellt stöd utan vårdnadshavarens samtycke.

Beslut om val av personal, provotid, uppsägning, beviljande av avsked och permittering inom SÅUD fattas av följande:

Tjänst	Beslutsorgan/funktion
Utbildningschef, ekonomichef, tills vidare anställning	Förbundsfullmäktige
Utbildningschef, ekonomichef, vikarier	Förbundsstyrelsen
Rektor, biträdande rektor, föreståndare, tills vidare anställning, vikarier över 12 månader	Förbundsstyrelsen
Rektor, biträdande rektor, föreståndare, vikarier upp till 12 månader	Utbildningschef
Lärare, övrig personal - tillsvidare anställning	Utbildningschef
T.f. lärare, övrig personal och vikarier över 12 månader	Utbildningschef
Personal vid förbundskansliet, vikarier upp till 12 månader	Utbildningschef
T.f. lärare, övrig personal och vikarier upp till 12 månader vid KHS	Rektor
T.f. lärare, övrig personal och vikarier upp till 12 månader vid träningsundervisningen och specialfritidshemmet	Föreståndare vid TRA

Utbildningschefen

- *Beslutar om rektorns, föreståndarens, kuratorernas samt förbundskanslipersonalens avtalsenliga tjänstledighet, semester och deltagande i kurser.*
- *På uppgifter av SÅUD:s personalsekreterare bevilja årsbundna tillägg.*
- *Handlägger och beslutar i disciplinära personalärenden.*

Rektor/Skolföreståndare

- *Godkänner planen för lärarnas obligatoriska fortbildning och beslutar om personalens fortbildning, deltagande i kurser, tjänsteresor och dylikt.*
- *Beslutar om förläggandet av personalens dagliga arbetstider.*
- *Anhängiggör disciplinära personalärenden för utbildningschefens handläggning.*
- *Beslutar om antagning av studerande till praktikplatser.*

2.2.4 Rutiner för samarbetet mellan barnomsorg och grundskola

Kommunalförbundet ska då den organiserar barnomsorgen och grundskoleutbildningen samarbeta med de instanser som ansvarar för idrott och kultur, barnskydd och annan socialvård, rådgivningsverksamhet och övrig hälso- och sjukvård samt med andra kommuners utbildningsverksamhet och aktörer.

Träningsundervisningen har utarbetat en plan för hur samarbetet och övergången mellan barnomsorg/skola och Träningsundervisningen organiseras.

2.2.5 Rutiner för samarbetet mellan kommunalförbundets utbildningsverksamhet och berörda instanser och andra kommuners utbildningsverksamhet och aktörer

Barnomsorgs- och skolledarna inom distriktet träffas regelbundet vid Distriktsmöten för att diskutera gemensamma utvecklingsfrågor.

-Samarbete inom distriktet och skolvisa samarbeten samt gemensamma kuratorer inom elevvården

- Ålands Folkhögskola- grundskola för andra än läropliktiga

- Träningsundervisningen och specialfritidshemsverksamheten

- Överenskommelse angående ersättning för elever från annan kommun, då samarbetsavtal inte föreligger

- Samarbete kring en gemensam åländsk barnomsorgs- och skolpsykologorganisation

- Samarbete med barnskyddet, fältarna och socialvården sker i samråd med Kommunernas socialtjänst (KST)

- Samarbete med hälso- och sjukvården sker med ÅHS och beskrivs i skolornas elevhälsoplaner

- Samarbete med Folkhälsan kring Tobaksfri Duo

- Samarbete med Rädda Barnen bl.a. kring Barnens internet

Samarbete inom idrottsverksamhet och kulturverksamhet sker med fritidsledarna i medlemskommunerna, Jomala kommuns bibliotek, Nordens institut på Åland via Kulturkraft samt Ålands LR via olika projekt.

3. Ansökning och inskrivning

3.1 Rutiner för ansökning om barnomsorg

Ansökan till fritidshemsverksamheten görs av vårdnadshavare och sker i samband med inskrivning till träningsundervisningen och görs läsårsvis. Ansökan om fritidshemsplats skall vara inlämnad senast den 31 mars. Ansökan handläggs inom 2 veckor till 4 månader.

Antagning av barn till fritidshemsverksamhet görs av skolföreståndaren. Beslut om plats för den som har lämnat in ansökan inför hösten ges senast i mitten av april.

Antagning av barn till fritidshemsverksamhet i annan kommun görs av utbildningschefen då skolgången ordnas i annan kommun.

3.2 Inskrivning av elever och förverkligande av undervisningen i grundskolan

Varje läropliktigt barn ska erbjudas möjlighet att uppfylla sin läroplikt i grundskolan i sin hemkommun eller i en motsvarande skola för syn- och hörselskadade barn. Kommunen ska även ordna grundskoleundervisning för barn som inte har sin hemkommun på Åland om barnet på grund av sina vårdnadshavares arbete, studier, sjukdom eller motsvarande skäl är bosatt i kommunen. Av särskilda skäl ska kommunen även ordna grundskoleundervisning för andra barn som vistas i kommunen.

En överföring görs i Wilma av de barn som är inskrivna i någon av medlemskommunernas egna lågstadieskolor till KHS. De elever som flyttar till någon av medlemskommunernas upptagningsområde i samband med skolstart eller i ett senare skede beviljas plats vid KHS av rektorn.

Elever vars vårdnadshavare anhållit om och beviljats skolgång i annan kommun genom beslut av utbildningschefen skrivs in vid skolan av respektive skolas kansli.

3.3 Inskrivning av elever och förverkligande av undervisningen i Träningsundervisningen

En elev som på grund av en intellektuell funktionsnedsättning inte kan följa grundskolans allmänna läroplan ska fullgöra sin läroplikt inom träningsundervisningen och har elvaårig läroplikt. En individuell plan ska göras upp för eleven.

SÅUD k.f.

Inskrivningen till Träningsundervisningen sker i slutet av januari och början av februari det år då läroplikten inleds. Inskrivning till Träningsundervisningen beskrivs närmare i plan för övergång mellan barnomsorg, grundskola och träningsundervisning.

Ett beslut om överföring till träningsundervisning fattas av grundskolechefen eller utbildningschefen med sektorsövergripande utlåtanden som grund. Innan beslutet fattas ska eleven och vårdnadshavaren samt eventuellt andra sakkunniga höras.

En elev som fullgör sin läroplikt inom träningsundervisningen blir läropliktig vid sex års ålder och kan välja att delta i förundervisning inom träningsundervisningen eller inom barnomsorgen det år läroplikten börjar.

Träningsundervisning innebär mångprofessionellt stöd på heltid. Träningsundervisningen följer i den mån det är möjligt grundskolans läroplan och ger undervisning i grundskolans ämnen anpassat efter elevens nivå. Undervisningen för elever med grav intellektuell funktionsnedsättning ordnas så att den är indelad i verksamhetsområden istället för i läroämnen.

3.4 Inskrivning av elever och förverkligande av förberedande undervisning

Kommunen ska enligt behov ordna förberedande undervisning för en nyanländ elev med ett annat modersmål än svenska. Efter den förberedande undervisningen kan eleven få ämnesspecifik stödundervisning i svenska. Hur den förberedande undervisningen skall ordnas beskrivs närmare i bilaga 2 till läroplanen för grundskolan på Åland (Beslut 179 U2-21.6.2021).

För nyanlända elever i läropliktsåldern som inte har tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna tillgodogöra sig allmänundervisningen ska kommunalförbundet ordna förberedande undervisning under minst 2 och högst 4 terminer.

Skolans rektor/skolföreståndare fattar beslut om den förberedande undervisningen efter att ha hört vårdnadshavarna. Den förberedande undervisningens innehåll och det individuella studieprogrammet beskrivs i skolans arbetsplan.

I KHS finns det personal anställd för att handha den förberedande undervisningen. I årskurserna 7-9 erhåller eleverna 20 timmar undervisning i svenska. Rektorn rapporterar terminsvis till LR hur många elever från respektive kommun som deltar i den förberedande undervisningen och i vilken utsträckning. Rapporteringen ligger till grund för medlemskommunernas landskapsandelar för FBU-undervisning.

Vid träningsundervisningen anställs enskild lärare för att handha FBU-undervisning när behov finns. Skolföreståndaren ombesörjer rapporteringen till LR.

3.5 Anmälan till och förverkligande av grundskoleutbildning för andra än läropliktiga

Grundskoleutbildningen för personer som har passerat läropliktsåldern har som särskilt mål att med beaktande av elevens livserfarenhet, situation, ålder samt språkliga och kulturella bakgrund ge eleven en möjlighet att förvärva de kunskaper och färdigheter som ingår i grundskoleutbildningen och förbättra sin lärandeförmåga och sina förutsättningar för fortsatta studier.

Grundskoleutbildning för vuxna består av läs- och skrivkunnighetskedet (motsvarar åk 1-3), inledningskedet (motsvarar åk 4-6) och slutskedet (motsvarar åk 7-9).

SÅUD administrerar kommunens grundskoleundervisning för andra än läropliktiga genom köptjänst av Ålands Folkhögsskola. Ansökan görs till hemkommunen, elevhandledaren i den grundskola eleven gått, eller till handledaren vid AMS. Ansökan sker årligen och skall godkännas av utbildningschefen. Ansökan skall vara Ålands Folkhögsskola tillhanda senast den 15 april.

4 Grundskola och undervisning

4.1 Elevernas valfria läroämnen

I grundskolan ges undervisning i läroämnen som dels är gemensamma för alla elever, dels valfria för den enskilda eleven.

De gemensamma läroämnena är svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik, biologi, geografi, kemi, fysik, omgivningskunskap, samhällskunskap, historia, religions- och livsåskådningskunskap, hälsokunskap, elevhandledning, hemkunskap, idrott, bildkonst, musik och slöjd.

Utöver de gemensamma läroämnena svenska och engelska ska eleven under grundskoletiden ges möjlighet att välja minst två språk som valfria ämnen. Kommunen beslutar vilka av språken finska, franska, ryska, spanska och tyska som tillhandahålls som valfria ämnen.

Kommunerna kan som valfritt läroämne erbjuda elever med ett annat hemspråk än svenska undervisning i elevens hemspråk, om hemspråksundervisningen utgör en förutsättning för elevens inläring av svenska språket.

I SÅUD:s medlemskommuners grundskolor erbjuds möjlighet för eleverna att som valfritt A2-språk välja finska och tyska från och med årskurs 5. Elevernas språkval ska ske senast inom mars månad. För att inleda språkundervisningen krävs minst 2/6 elever i gruppen.

I KHS erbjuds finska och tyska som A2-språk och finska, tyska, franska och spanska som B1-språk från åk 7. För att inleda språkundervisningen krävs minst 4 elever i gruppen. Målsättningen är att eleven fullföljer att läsa valt språk genom årskurserna 7-9. Om

vårdnadshavare och elev valt att börja läsa ett B1-språk läser eleven det hela höstterminen. Eleven har dock möjligt att avbryta sitt språk vid terminsbyten.

4.2 Elevernas rätt till frånvaro

En elev som fullgör sin läroplikt i grundskolan har närvaroplikt och ska utföra sina uppgifter samvetsgrant. Om en elevs rätt till frånvaro från skolgången bestäms i utbildningsstadgan.

Om elevs tillfälliga ledighet från skolgången beviljas enligt följande:

- *Elevens klassföreståndare kan bevilja ledighet för en till fem skoldagar i följd.*
- *Skolföreståndaren/Rektorn kan bevilja ledighet för sex till femton skoldagar.*
- *Ledigheter över femton skoldagar kan beviljas av utbildningschefen.*

4.3 Flexibel undervisningsform

Med flexibel undervisningsform avses individanpassad undervisning, lärande och stöd för utveckling som ordnas i enlighet med den allmänna läroplanen i en alternativ lärmiljö. Syftet med flexibel undervisningsform är att minska avbrotten i grundskoleutbildningen och förbättra elevens möjligheter att få ett avgångsbetyg.

Flexibel undervisningsform förutsätter inte ett beslut om anpassad lärokurs. Rektorn beslutar om flexibel undervisningsform på ansökan av eleven eller elevens vårdnadshavare eller på initiativ av skolan.

Undervisningen ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser eller i andra lärmiljöer med hjälp av sektorsövergripande samarbete och stöd- och rådgivningstjänster.

I KHS ordnas flexibel undervisningsform som i första hand är avsett för elever i årskurs 7-9 enligt följande: i KHS:s resursenhet, på arbetsplatser eller i andra lärmiljöer med hjälp av sektorövergripande samarbete samt stöd- och rådgivningstjänster.

4.4 Undervisning i särskilda situationer

En elev som på grund av psykiska eller fysiska hälsoskäl inte kan gå i skolan har rätt till undervisning i särskilda situationer. Syftet med undervisningen i särskilda situationer är att upprätthålla lärandet då eleven vårdas eller rehabiliteras.

Huvudmannen för skolan där eleven är inskriven ansvarar för undervisningen. Skolföreståndaren eller rektorn beslutar om undervisning i särskilda situationer på ansökan av eleven eller elevens vårdnadshavare eller på initiativ av skolan.

Undervisning i särskilda situationer är det som i tidigare lagstiftning kallades sjukhusundervisning och är en individuell undervisning som anpassas helt och hållet efter elevens behov och förutsättningar. Undervisningen beskrivs i ett åtgärdsprogram som även innehåller en plan för tillbakagång till allmänundervisning.

I KHS/Träningsundervisningen ordnas undervisning i särskilda situationer för enskild elev då det är ändamålsenligt med hjälp av lärare för enskild elev eller andra lämpliga arrangemang.

5 Barn- och elevhälsans organisation

Barn- och elevhälsan ska arbeta förebyggande och främjande samt upprätthålla barnens och elevernas utveckling och lärande, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande. Barn- och elevhälsan ska arbeta för att säkerställa tidigt stöd för dem som behöver det och främja samarbetet med barnens och elevernas familj och andra närstående.

Verksamheten inom barn- och elevhälsan genomförs som ett sektorsövergripande samarbete mellan huvudmannen för barnomsorgen och grundskolan, Ålands hälso- och sjukvård, socialväsendet samt vid behov andra samarbetspartner.

Barn- och elevhälsans tjänster omfattar kurators-, psykolog- och talterapitjänster samt skolhälsovård.

Kuratorstjänsterna är gemensamma för grundskolorna och barnomsorgen inom SÅUD.

Psykologtjänsterna är samordnade under Mariehamns stad som en köptjänst och administreras av SÅUD. Även talterapitjänster samordnas som en köptjänst från Mariehamns stad.

Skolhälsovården i grundskolan sköts av Ålands hälso- och sjukvård enligt LL om hälso- och sjukvård 28 och 29 §§, (LL 2011:114).

Barn- och elevhälsans tjänster omfattar även de barn som fullgör sin läroplikt genom hemundervisning och under den tid eleven deltar i praktisk arbetslivsorientering.

Inom såväl barnomsorgen som grundskolan finns det en personalgrupp som jobbar med välbefinnande. En gemensam plan för välbefinnande har tagits fram för daghemmen inom SÅUD och en motsvarande plan har tagits fram för grundskolorna inom SÅUD.

5.1 Elevhälsogrupp

I såväl KHS som Träningsundervisningen finns en elevhälsogrupp som ansvarar för planering, utveckling, genomförande och utvärdering av elevhälsan. Arbetsgången beskrivs närmare i enheternas elevhälsoplaner.

I barn- och elevhälsogruppen kan även expertis som kurator, skolhälsovårdare och psykolog finnas eller samarbetspartners från socialväsendet. Barn- och elevhälsogruppen träffas enligt ett gemensamt överenskommet schema.

KHS och Träningsundervisningen lyfter sina ärenden via elevhälsogruppen efter att ha vidtalat vårdnadshavare. En anmälan om psykologbedömning och samtyckesblankett görs i samråd mellan skolan och vårdnadshavare och skrivs alltid under av vårdnadshavare. Anmälan om psykologbedömning skickas till barn- och elevhälsans psykologer, där bedömning görs av hur brådskande ärendet är och placerar ansökan i kö till utredning. Vid uppkommen oro kan vårdnadshavare kontakta barn- och elevhälsans psykologer direkt.

I SÅUD finns tre kuratorer anställda för distriktets barn och elever. Vid oro kan kuratorerna kontaktas direkt av vårdnadshavare eller av elevhälsogruppen, där även kuratorerna ingår. I kuratorernas arbetsbeskrivning anges vilka tjänster kuratorerna erbjuder barn i barnomsorgen respektive läropliktiga elever.

6 Elevskjuts och inkvartering

6.1 Elevskjuts

I enlighet med 64 § del III i LL om barnomsorg och grundskola ska kommunen ordna elevskjuts och ledsagning för

- 1) en elev i årskurserna ett till tre som har en skolväg som är längre än tre kilometer och en elev i årskurs fyra till nio som har en skolväg som är längre än fem kilometer,
- 2) en elev vars skolväg är alltför ansträngande eller farlig med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter samt
- 3) en elev inom träningsundervisningen, om elevskjuts behövs med beaktande av skolvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet. (2020/52)

Elevskjutsen och ledsagningen är avgiftsfri för eleven.

Elevskjutsen är ordnad på ett ändamålsenligt sätt om den dagliga skolfärden inklusive väntetider tar högst tre timmar för en elev i årskurs ett till sex eller i specialklass och högst fyra timmar för en elev i årskurs sju till nio.

Om vårdnadshavaren ansökt om att eleven ska gå i grundskolan i ett annat skoldistrikt i hemkommunen eller i en annan kommun är kommunen inte skyldig att ordna eller bekosta elevskjuts eller ledsagning.

Kommunalförbundet ordnar och bekostar elevskjuts för skjutsberättigade elever vid KHS och Träningsundervisningen. Uppsamlingsställen fastställs på säkraste möjliga plats innan upphandling av elevskjutsarna inleds. Eleverna är inte berättigade till elevskjuts till eller från fritidshemsverksamheten. Kommunalförbundet kan ingå elevskjutsavtal med trafikidkare för högst tre läsår åt gången. Utbildningschefen/Skolföreståndaren/Rektorn beslutar om elevskjutsfrågor.

6.2 Berättigande till elevskjuts till och från skolan

Elev är berättigad till elevskjuts mellan hemmet, där eleven är skriven och skolan i följande fall:

- 1) För elever i årskurserna 7-9 om sträckan mellan hemmet och skolan överstiger 3 km.*
- 2) Om skjutsberättigad elevs sträcka från hemmet till uppsamlingsplats överstiger 2 km ordnar och bekostar förbundsstyrelsen skjuts till/från uppsamlingsplatsen.*
- 3) Vid växelvis boende där båda vårdnadshavare är bosatta inom distriktet beviljas elevskjuts i befintliga skjutlinjer även till och från det hem där eleven inte är skriven.*
- 4) Om skolvägen kan anses vara allt för ansträngande eller farlig med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter.*
- 5) Om eleven överförs till mångprofessionellt stöd i specialklass i annat distrikt eller annan kommun eller överförs till träningsundervisning.*

En elev som är berättigad till elevskjuts i enlighet med någon av de ovanstående punkterna är även berättigad till elevskjuts när stödundervisning ordnas före eller efter den ordinarie skoltiden.

6.3 Uppmätning av vägsträcka

Den vägsträcka som anges i 6.2 punkt 1 och 2 avser den sträcka som eleven tillryggalägger mellan hemmet och skolan. Sträckans längd räknas enligt kortaste framkomliga väg, eller gång- och cykelbana om sådan finns, från hemmets gårdsplan till skolans gårdsplan.

6.4 Farlig väg

Om en elevs vårdnadshavare anholder om elevskjuts med hänvisning till att skolvägen är farlig ska utbildningschefen konsultera Ålands landskapsregerings infrastrukturavdelning för att få underlag för en bedömning av vägsträckans säkerhet. Utbildningschefen har sedan rätt att klassificera den aktuella vägsträckan som farlig och anordna elevskjuts även om sträckan är kortare än vad som stadgats i 6.2 punkt 1 och 2.

6.5 Ansträngande skolväg

Om en elevs vårdnadshavare anholder om elevskjuts med motiveringen att skolvägen är alltför ansträngande ska vårdnadshavaren bifoga ett utlåtande av läkare, psykolog eller annan behörig myndighet. Utbildningschefen har på basen av erhållna utlåtanden rätt att bevilja eleven elevskjuts även om sträckan är kortare än vad som stadgats i 6.2 punkt 1.

Vid tillfällig sjukdom eller vid olycksfall har skolföreståndare/rektor rätt att bevilja skolskjuts åt en elev i enlighet med den tid som anges i läkarintyg.

6.6 Skjuts till uppsamlingsplats

Om skjutsberättigad elevs sträcka från hemmet till uppsamlingsplats överstiger 2 km ordnar och bekostar kommunen skjuts till/från uppsamlingsplatsen eller till/från skolan. Uppsamlingsplatser bestäms i av förbundsstyrelsen utfärdad skolskjutsinstruktion.

6.7 Understöd för skjutsning och ledsagning

Skolans föreståndare/rektor kan överenskomma med vårdnadshavaren till en elev som är skjutsberättigad att understöda elevskjuts som anordnas av vårdnadshavaren i form av kilometerersättning.

6.8 Skjuts för icke skjutsberättigad

En elev som inte är skjutsberättigad enligt ovanstående stadganden kan genom överenskommelse mellan vårdnadshavaren och trafikidkaren anlita elevskjuts såvida det finns plats i bilen och tidtabellen för elevskjutsen inte påverkas väsentligt.

6.9 Skjutsning till annan kommun

Om en elev med hemort inom SÅUD på vårdnadshavarens anhållan och med utbildningschefens godkännande går i annan kommuns eller kommunalförbunds grundskola ordnas eller bekostas inte elevskjuts av hemkommunen/kommunalförbundet.

6.10 Skjutsning från annan kommun

Om en elev med hemort utanför SÅUD på vårdnadshavarens anhållan beviljats rätt att gå i KHS ordnas eller bekostas inte elevskjuts av SÅUD.

6.11 Övriga skoltransporter

Elevtransporter som utförs under arbetsdagen och som hänför sig till skolans undervisning ordnas och bekostas av SÅUD.

6.12 Inkvartering

Om skolresan för en elev inte kan ordnas på det sätt som bestäms i 64 § i del III har eleven rätt till fri inkvartering. Fri inkvartering för en elev omfattar avgiftsfri kost och logi samt skjuts mellan inkvarteringsstället och hemmet den dag då elevernas skolarbete börjar och slutar samt före och efter veckoslut och andra lov dagar.

En elev har inte rätt till fri inkvartering under jul- och sommarloven och inte utan tvingande skäl under annat lov eller vid avbrott i skolarbetet under minst två dagar.

Inkvartering kan förekomma i situationer där kommunikationerna är svåra att upprätthålla. I första hand tillfrågas vårdnadshavare vars barn går i samma klass, i andra hand kan inkvartering ordnas vid något övervakat boende. En skälig ersättning utbetalas i sådana fall.

7 Barns och elevers delaktighet

Barn ska få lära sig om sina rättigheter och ska ha en möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och

SÅUD k.f.

mognad. Rutiner för hur barn och elever hörs i frågor som berör dem ska finnas i kommunen.

Barnkonventionen ger barn rätt att uttala sig i frågor som berör dem och kräver att barns röster ska tas hänsyn till. En barnkonsekvensanalys är ett verktyg som beslutsfattare kan använda när de ska applicera ett barnperspektiv vid beslutsfattandet i ärenden som påverkar barn.

I SÅUD använder sig de beredande tjänstemännen av barnkonsekvensanalys då ärendet berör barnen direkt.

7.1 Grundskolan

För årskurserna 7- 9 ska det finnas ett elevråd och det kan finnas även för årskurserna 1- 6. I mindre skolor kan elevrådet vara gemensamt för årskurserna 1- 9. Elevrådet ska bestå av elevrepresentanter från varje klass eller årskurs och elevrådet ska inom sig utse en ordförande och en sekreterare. Arbetet i elevrådet ska vara en övning i demokratiskt beslutsfattande och ansvarstagande och ska handledas av en utsedd lärare eller annan pedagogisk personal. Elevrådet ska ges möjlighet till ökat elevinitiativ vad gäller skolans undervisning och övriga verksamhet. Elevrådet ska få ge synpunkter på de delar av skolans arbetsplan, trivselstadgan och andra beslut som direkt påverkar elevernas skolgång. Elevrådet ska ges möjlighet att framföra sina synpunkter innan besluten fattas av förbundsstyrelsen. Elevrådshandledaren ska handleda och stöda elevrådet så att de har verkliga möjligheter att förstå och utföra sitt uppdrag. Elevrådsrepresentanter ska få den ledighet som behövs från skolan för att utföra uppdraget samt vid behov compensation för den undervisning som eleven går miste om i form av stödundervisning och individuell handledning.

Elevrådet finns till för alla elever på skolan. Elevrådet är en plats för elevens röst och alla elever på skolan ska känna sig välkomna att komma med ärenden och frågor till elevrådet. Genom ett bra elevrådsarbete finns möjlighet att påverka och göra skillnad på den egna skolan. Det primära syftet med elevrådet är att eleverna ska kunna vara genuint delaktiga och känna att deras röst blir hörd.

Elevrådet i KHS hörs i ärenden som rör eleverna och deras miljö. I elevrådet finns samtliga klasser representerade. Ett ärende kan startas i en klass och diskuteras i elevrådet och sedan tar elevhandledaren med frågan till skolan ledningsgrupp. Elevhandledaren är elevernas representant i skolans ledningsgrupp.

Eleverna är också delaktiga i matrådet där det diskuteras hur man kan förändra matsedeln för KHS och Vikingaåsen och deras åsikter är viktiga i matrådet. Eleverna i KHS är aktiva och är med i processerna kring det som påverkar deras vardag och undervisning.

Träningundervisningen upprättar ett elevråd för varje nytt läsår. Elevrådet består av representanter från samtliga klasser, klassens representant röstas fram demokratiskt av

klassens elever. På elevrådet hörs och görs skolans elever delaktiga i beslut som rör deras skolgång. Elevråds- och klassrådsmöten följer en given struktur, som möjliggör för eleverna att höra sina klasskamrater i aktuella frågor. Elevrådet röstar fram ordförande. Skolans föreståndare deltar i samtliga elevrådsmöten, och fungerar samtidigt som sekreterare. Detta erbjuder en direkt länk mellan elever och beslutsfattning. Information från elevrådet åskådliggörs på skolans gemensamma informationstavla efter varje genomfört elevrådsmöte.

8 Hemundervisning

I enlighet med kapitel 6 §§ 27-30 i del III i LL (2020:32) om barnomsorg och grundskola kan vårdnadshavare anmäla att de väljer att deras barn ska fullgöra sin läroplikt genom hemundervisning.

8.1 Anmälan

Vårdnadshavarna ska läsårsvis skriftligt anmäla till hemkommunen att läroplikten fullgörs genom hemundervisning. Till anmälan ska fogas en plan över hur vårdnadshavaren ska ordna undervisningen så att hela läroplikten fullgörs. Vid byte av bosättningskommun ska vårdnadshavaren tillstålla den nya kommunen den senaste redogörelsen enligt 29 § 1 mom. i del III över barnets utveckling och framsteg i förhållande till läroplanen.

Vårdnadshavarna skall läsårsvis senast den 15.8 anmäla till förbundskansliet att läroplikten fullgörs genom hemundervisning. Närmare information om hur anmälan går till finns på SÅUD:s och KHS:s hemsida. Förbundskansliet skickar en bekräftelse till vårdnadshavarna samt till Mariehamns stads tillsynsenhet.

Mariehamns stad ombesörjer att en prövning görs terminsvis av barnets utveckling och framsteg i förhållande till läroplanen. Köptjänsten gällande hemundervisningsprövning regleras i ett skilt avtal mellan respektive medlemskommun och Mariehamns stad.

Elevhälsotjänster erbjuds via kommunalförbundet. Kommunalförbundet får en skriftlig lägesrapport efter varje termin. Vid ett avbrytande av hemundervisningen är det kommunalförbundets ansvar att ordna med skolplatser för de elever vars hemundervisning har avbrutits. Det är utbildningschefen i SÅUD som tar beslut om avbrytande av hemundervisning såvida inget annat anges i skilt avtal.

8.2 Rutiner för utvärdering

Då ett barn fullgör sin läroplikt genom hemundervisning ska barnets utveckling och framsteg i förhållande till läroplanen prövas av kommunen en gång per termin. Efter tillsynen sammanställer kommunen en skriftlig redogörelse över barnets framsteg vilken ges till vårdnadshavarna.

Vårdnadshavarna ska i god tid innan tillsynen lämna in en redogörelse för periodens arbete. Tillsynen tar fasta på barnets framsteg genom diskussioner med barnet, skriftliga och muntliga prov, praktiska prov, studier och portfolier som beskriver studieresultaten.

SÅUD k.f.

Om ingen av barnets vårdnadshavare har svenska som modersmål ska barnets kunskaper i ämnet svenska särskilt uppmärksammas vid tillsynen. Barnet kan delta i den förberedande undervisning för elever med annat modersmål än svenska som grundskolan i hemkommunen ordnar.

Om barnets framsteg vid tillsynen är väsentligt lägre än vad som rimligen kan förväntas ska kommunen meddela vårdnadshavarna detta så att de kan åtgärda bristerna under kommande termin.

Om barnets utveckling och lärande under ett läsår uppvisar allvarliga brister och kommunen anser att barnets läroplikt inte fullgörs genom hemundervisningen och att vårdnadshavaren inte uppfyller sin skyldighet att ansvara för att barnet fullgör sin läroplikt, kan kommunen fatta ett beslut om att avbryta hemundervisningen och kräva att barnet uppfyller läroplikten i grundskolan eller i en ersättande grundskola. Ett beslut om avbrytande av hemundervisning ska fattas skriftligen av grundskolechefen eller utbildningschefen. Ärendet bereds av skolföreståndaren eller skolans rektor. Innan beslutet fattas ska barnet och dennes vårdnadshavare samt eventuellt andra sakkunniga höras.

Prövningen görs genom köptjänst av Mariehamns stad. Efter prövningen erhåller kommunalförbundet en lägesrapport över barnets framsteg. På Mariehamns stads hemsida under hemundervisning framgår hur prövningstillfället går till.

Då barnet har förvärvat de kunskaper och färdigheter som motsvarar grundskolans lärokurs eller det har förflutit tio år sedan läroplikten började, konstaterar rektorn vid KHS om inget annat anges i skilt avtal att läroplikten har upphört och intyg över att läroplikten fullgjorts hemma utfärdas.